

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

WOLIBÓRZ

1. Nazwa

2. Czas powstania

Obszar obserwacji archeologicznej nowożytnego siedliska wsi

początek XIV w.

o genezie średniowiecznej

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji).

Obszar wsi

5. Przynależność administracyjna

województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat **KŁODZKI**

Gmina **NOWA RUDA**

6. Współrzędne geograficzne

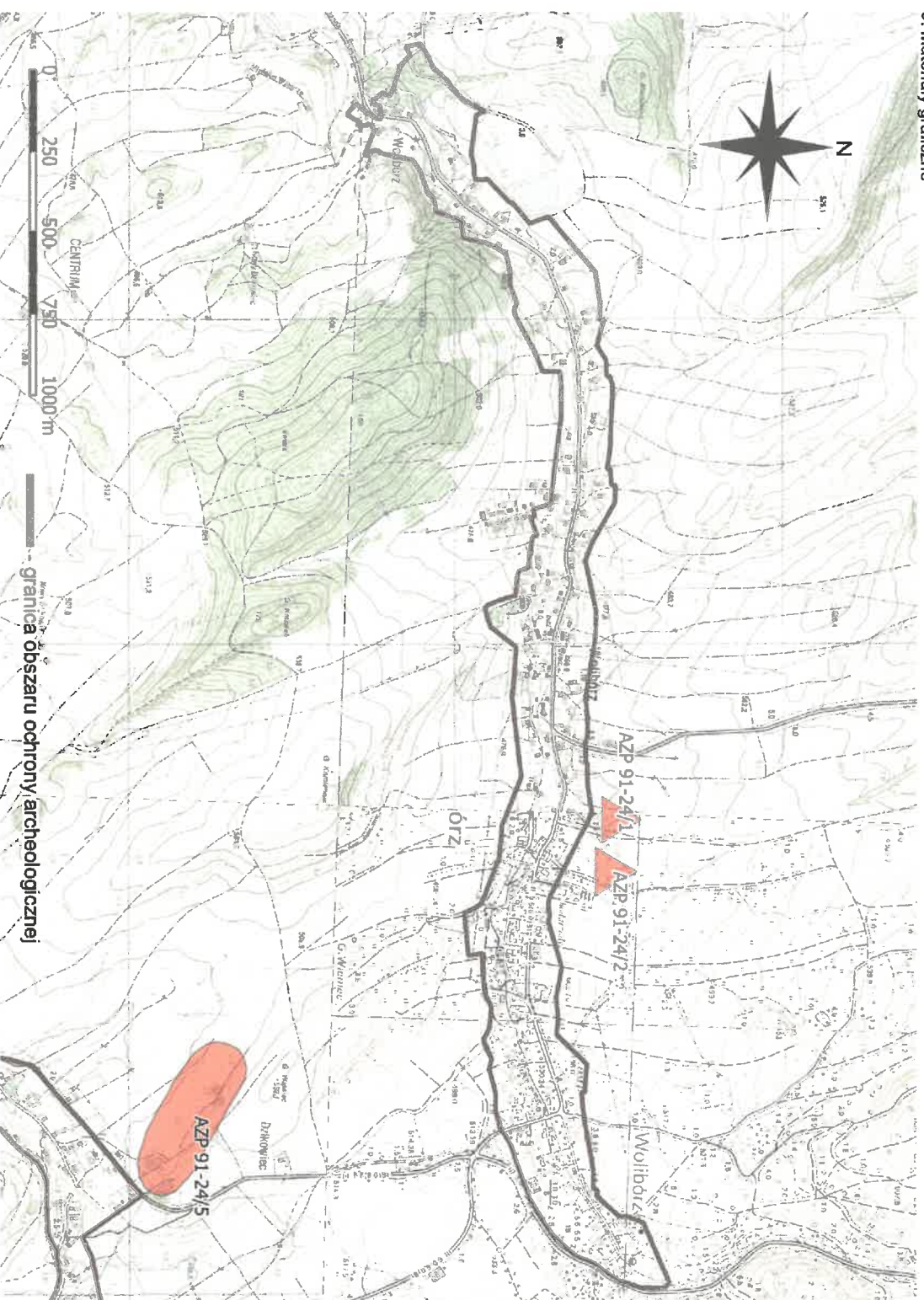
N: 50°35'20.23" E: 16°33'23.72"

7. Użytkowanie obecne.

**mieszkalne
rolnicze
usługowe**

8. Stan zachowania.

4

+ załącznik w skali 1:5000

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie.

Nazwy: Volprechtstorf, Volprechtstorf, Follpersdorf, Volpirsdorf, Volbrechtstorf, Volpersdorf

Historia: Duża i długa wieś tańcuchowa, królewska, ufundowana najpewniej jeszcze pod koniec XIII w. Wzmiankowana w 1336 r. W 1352 r. staje się lennem rodu von Dornyr aż do 1472 r. Już w XIV w. wymieniani są proboszczowie, istniało wolne sędziostwo, które obejmowało młyn wodny. W 1604 r. miał miejsce bunt chłopów. W XVII w. zaczęło się rozwijać wydobywanie węgla. Kopalnię wzmiankowano w 1620 r. Do 1624 r. wieś stanowiła majątek von Stillfriedów. Odkupił ją następnie D. J. Angel von Morganthe. W 1631 r. mieszkało tu 36 gospodarzy. 1680 r. drugi bunt chłopów. Pod koniec XVII w. kopalnię węgla założył baron Hemm von Hemmstein. Powyżej miejscowości powstała huta szkła. W XVIII w. był duża uprzemysłowiona wsią z dworem, szkołą, kościołem, plebanią, 3 folwarkami, młynem wodnym. W 2 poł. XVIII w. składał się ze wsi i wolnego sędziostwa, zamieszkałych przez 24 kmieci, 106 zagrodników i 57 chatupników. W 1779 założono kopalnię „Valentin”, w 1790 kopalnię „Sophie”, a w 1800 „Gisbert”. Złoże nie były duże, więc kopalnie kilkakrotnie zamykano i ponownie uruchamiano. W 1825 r. wieś liczyła 174 domy, posiadała kościół, szkołę, browar, gorzelnię, 3 młyny wodne, tartak, cegielnię i 2 folwarki. Już w 1840 r. domów było 186. W 1856 czynna była huta żelaza „Barbara”. Miejscowość była siedzibą dużego nadleśnictwa. Pod koniec XIX w. rozwija się tu turystyka. Funkcjonowały tu przynajmniej 2 gospody. W 1906 r. w górnej części wsi powstała stacja kolejki sowiogórskiej.

Istniejące zagrożenia: inwestycje wymagające prac ziemnych, rozwijająca się zabudowa jednorodzinna.

Postulaty konserwatorskie:

Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę zamierzenia inwestycyjne należy uzgodnić z WKZ. Podczas prac ziemnych obowiązujące wymóg przeprowadzenia badań archeologicznych po uzyskaniu decyzji WKZ.

Źródła:

- Słownik geografii turystycznej Sudetów, t. 11, Góry Sowie, Wzgórza Włodzickie, M. Staff [red.], Wrocław 1995 (2015), wydawnictwo I-Bis;
- Gmina Nowa Ruda pow. Kłodzki studium środowiska kulturowego, praca zbiorowa, ROBI DZ, Wrocław 2005,
- Wedekind Eduard Ludwig, Geschichte der Grafschaft Glatz: Chronik der Städte, Flecken, Dörfer, Kolonien, Schlösser etc., Neurode, F. W. Fischer, 1857,
- Volkmar F., Hohaus W., Geschichtsquellen der Grafschaft Glatz 1-5, Habelschwerdt 1883-1891,
- Archeologiczne Zdjęcie Polski, karty KEZA, gm. Nowa Ruda, DWUOZ del. w Wałbrzychu.
- Meißischblatt 1:25000, arkusz 5465 (3189) Neurode, 1883 r., 1937 r.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

listopad 2020r.

Iwona Solisz

Damian Chamski

Maciej Krzywka

